

ROBIĆ (776) *vb impf*

o jasne.

inf robić (249). ◇ *praes 1 sg* robię (13). ◇ *2 sg* robisz (6). ◇ *3 sg* robi (100). ◇ *1 pl* robimy (4) *RejZwierc* (4), robi(e)my (3) *BielKom*, *RejAp*, *PowodPr*. ◇ *2 pl* robicie (2). ◇ *3 pl* robią (103). ◇ *praet 1 sg m* robiłem, -m robił (7). *f* -m robiła (1). ◇ *2 sg m* robiłeś, -eś robił (5). *f* -ś robiła (1). ◇ *3 sg m* robił (44), robi(e)ł (4); robił : robi(e)ł *LibMal* (1:4). *f* robiła (15). *n* robiło (2). ◇ *1 pl m pers* -smy robili (1). ◇ *2 pl m pers* robiliście, -ście robili (5). *subst* -ście robiły (1). ◇ *3 pl m pers* robili (37). *m an* robili (*cum sb: żorawie*) (1). *subst* robiły (1). ◇ [1 *du m pers* robiłaswa.] ◇ *plusq 1 pl m pers* -smy robili byli (1). ◇ *fut 1 sg m* będę robił (1). ◇ *2 sg m* będziesz robił (4) *Leop*, *BibRadz*, *BielKron* (2), robić będziesz (3) *BudBib*, *SkarŻyw* (2). ◇ *3 sg m* będzie robił (5), będzie robi(e)ł (1) *ZapKościer*, będzie robić (1) *OpecŻyw*, robić będzie (1) *SkarŻyw*. ◇ *2 pl m pers* będziecie robić (2). ◇ *3 pl m pers* będą robić (4), robić będą (1); będą robić : robić będą *BudBib* (1:1). ◇ [1 *du m pers* będziewa robiła, będziewa robić. ◇ 2 *du m pers* będzieta robiła, będzieta robić.] ◇ *imp 2 sg* rób (15); -ó- (2), -(o)- (13); -b (4), -b̄ (4), -(b) (7); -b *Strum*, *KlonFlis*; -b̄ *SkarKazSej*; -b : -b̄ *BielKron* (1:2), *WujNT* (1:1). ◇ *3 sg* niech, niechaj robi (4). ◇ *2 pl* r(o)bcie (1). ◇ *3 pl* niech, niechaj, niechajże robią (3). ◇ [1 *du r(o)bw*a. ◇ 2 *du r(o)bt*a.] ◇ *con 1 sg m* bych robił (1). ◇ *2 sg m* byś robił (4), by robił (1) *SkarKaz*. ◇ *3 sg m* robiłby, by, byle robił (17). *f* by robiła, [robiłaby] (2). *n* by robiło (1). ◇ *1 pl m pers* bychmy robili (1) *BibRadz*, bysmy robili (1) *SkarŻyw*. ◇ *2 pl m pers* byście robili (2). ◇ *3 pl m pers* by robili (24). *subst* by robiły (2). ◇ [1 *du m pers* byswa robiła. ◇ 2 *du m pers* bysta robiła.] ◇ *con praet 3 sg m* by był robił (1). ◇ *pass inf* robić się (1). ◇ *impers* ma być robiono (1). ◇ *praes* robi się (1). ◇ *praet* robi(o)no (4). ◇ *con* by robi(o)no (3). ◇ *part praes act* robiąc (59).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI* (dziewięć z niżej notowanych przykładów) – *XIX w*.

1. Wykonywać jakąś czynność, zajmować się czymś; postępować jakoś; *facere Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; *laborare Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *JanStat*, *Cn*; *operari Murm*, *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*, *Cn*; *moliri Mącz*, *Cn*; *agere Modrz* (589) :

a. Wykonywać jakąkolwiek bliżej nieokreśloną czynność (54) : *OpecŻyw* 102; Labor diurnus Iednego dnia robotá albo/ która fie tylko we dnie robić godzi. *Mącz* 88c; Laboro, Robię/ prácuyę/ czinię. *Mącz* 180d; Lucubro, Robię/ Ráno wftanę. Przi świetle piżę/ vczę fie. *Mącz* 198c, 229c, 265a, 457a; *RejAp* 10v; wwierzył Abráhám BOgu/ y poczytano mu to ku fprawiedliwości. Lecż temu kto robi nie bywa zaplátá przyczytaná z łálki/ ále z powinności. *CzechRozm* 211v, 211v; *StryjKron* 279; *CzechEp* 215 [2 r.]; Ná ten łád [ostateczny] y ciáło zmartwychwstanie/ y zaplátę swoię ábo dobrá ábo złá przy duży weźmie/ y ták fię człowiek przy fwym iáko robił zošto/ gdzie iáwnie przed wżytkim światem káždemu nagrodá będzie. *SkarKaz* 4a; [Robiálfwá [...] Będziewa robiłá będziewa robić [...] Będzieta robiłá/ et robić [...] Robwá [...]. Robtá [...] Gdybyfwá robiłá/ Gdybyftá robiłá. [...] Boday ábyfwá robiłá/ Abyftá robiłá *StatorGramm* H6v-H7].

robić co (23): *OpecŻyw* 102; *HistJóz* E2; *BielKron* 34v; *Mącz* 342b; Wżytko cokolwiek robimy/ Iz ma zginąć pewnie wiemy. *RejZwierc* 236, 236; *HistHel* C; Pátrrze ieno iáka tu praca/ kiedy ktho co robi á nie dożrzy ftátecznie. *Strum* E4; niechay się ftaráiá [dzieci]/ áby záwždy co robiły/ á izby liczbę roboty ich od nich wybieráli. *ModrzBaz* 10v; To też trzebá pilnie opátrzyć/ áby od proznowania nie

znikczemnieli vbodzy/ ále káždyby niech robił to co może y ile może *ModrzBaz* [38]v, 37v, 119v; *SarnStat* 237; Tác [tj. zima] co kto lećie robił (wierzćie mi) zprobuie/ Spałli/ czy ráno wltawał źimie to poczuie. *RybGęśli* B4; *WujNT* 1.Cor 9/6; *CiekPotr* 76. Cf *Fraza*, *Zwroty*.

robić komu (1): Rob łobie nieftátku [tj. człowieku niestateczny]/ á Páná Bogá pros o potrzeby łwe/ á przełtáy ná łwym łtanie/ á nie bądź vtrátnikiem y proznuiącym *SkarKazSej* 670a.

robić kogo z kogo czym (1): W tym gmáchu łyrop chowáią/ Co iem łzalone dziáláią. To thu robią álchimią [I sg]/ Z mądrych łzalone gdy piją. *RejZwierc* [238].

robić na kogo [= *jak kto*] (1): Wy, Oycowie łzpítálni ze złymi do kuny/ Hámuycie piiánice/ karzćie te bieguny. Niechay nie zówieráią ręki miłóšierney Cnotliwym/ y czeladzi Chrifułowej wierney. Bo źebracy obłudni ná Iudałzá robią: A w lišią łkorę płałzcze y twarzy łwe zdobią [tj. *postępują podstępnie, udając źebraków i wyludzając pieniądze od ludzi*] *KlonWor* 51.

robić czym [= *postępować jak*] (4): [Mówi Bóg:] Kto fałżem robi/ téy nádźieie Kłamcá niech będzie/ źe z méy łtrony Niéma być nigdy powážony. *KochPs* 150; Niech Kšięża mówią cáły dziéń paćierze/ Ia iuź przełtawam ná łwéy prołtáy wierze. Iź rad źártámi/ gdy mam łczęšćie/ robię *PudłFr* 5; włtyd mié niezczerošćią Robić *CiekPotr* 60; *CzahTr* K; [StryjGoniec E2v; *BielKron* 1597 389 (Linde)].

robić gdzie (1): Niewiećie iź ci ktorzy w šwiátnicy robią/ rzeczy z šwiátnice pożywáią *WujNT* 1.Cor 9/13.

W połączeniu szeregowym (1): Czo tobie miłó/ jnemu czyn/ á czo tobie niemiłó tego ynemu nieczyn/ Akazdemu/ dać/ placicz/ czinić/ robyć/ łluzić/ mowyc/ czo naiego łtan przyłlufze. *SeklKat* L2.

Fraza: »[co] jak chce robi« [= *robić z czymś co się chce, tu: dowolnie przedstawiać*] (1): Došć męki gdzie fałż zdobią A kupną wárgą práwdę iák chcą robią. *RybGęśli* C2.

Zwroty: »darmo [co] robić« (1): *Aquam cribro haurire*, Dármo co robić. *Mącz* 13b.

»proźną robotę robić« = *laborare frustra Calag* (2): *Aranearum telas texere*. Wniwecz co czinić/ álbo Proźną robotę robić. *Mącz* 13d; *Calag* 500b.

»ręką robić« (1): A Pan tu przedłię áni zakonu nie złamał/ bo nic ręką nie robił [gdy w szabat *uzdrowił chorego*]/ iedno tylko łłowem łwoim rołkazał niemocnemu być zdrowym *RejPos* 227v.

»robić robotę [jaką]« (2): A z kápłanow/ Idáią łyn Ioiárib/ Iáchin [...]/ łyn Achitob Kxiąźę domu Boźego/ y bráćia ich ktorzy robili robotę košćielną [*facientes opera templi*] *Leop* 2.*Esdr* 11/12; Szpetną ten robi robotę/ Kto w tym domu łupi cnotę. *RejZwierc* [238].

»[z kim] społ robić« = *współdziałać* (1): Tenźe [Teodor Beza] vczy: Ze Pan Bog włzechmocny nie ieft/ iefliźe złych ludzi ná włzelką złošć y niecnotę niepodułzcza/ y z nimi społ nie robi: á nietylko dopułzcza im źle czynić. *WujJud* 218v.

Szeg: »robić i sprawować« (1): W którym łzláchcectwie y té chcemy byđz poczytáné: ktorzy ácz z mátki prołtęgo łtanu/ włzákźe z oycá łzláchćicá łą vrodzeni: [...] y nie robili áni robią tákowych rzemiółł/ áni łie báwią témi łpráwámi/ ktoré połpolićie miełczánie/ y ci/ ktorzy w miešćiech miełczkáią/ zwykli robić y łpráwować [*exercere solent JanStat* 555]. *SarnStat* 237.

Wprzen (2) : iáko dłu⁸⁰ [*ludzie*] robią w morzu te⁸⁰ fwiátá/ táko dłu⁸⁰ fie im dobrze wodzi *HistRzym* 50v; Nie ludzka to fprawá/ zátzymác po wlytym swiećie iedność wiary [...]. Ná tych tákich rzeczách poznác rękę y síłę Bożą [...]. Czego iż v heretykow nie máłz/ á fámá v nich ręká ludzka robi *SkarKaz* 241b.

Przen (4) :

robić co (2): Iełli żywą wiárę mamy/ muścić fię rułzác/ chodzić/ y co robić. *SkarŻyw* 28 *marg.* Cf *Zwrot*.

robić w kim (1): A ták śmierć przed fię wnas robi/ á żywot w was. *BudNT* 2.*Cor* 4/12.

robić w czym (1): y miał [*trędowaty uzdrowiony przez Jezusa*] wiárę ktorá w miłości robi/ á nie rozumiał ták iáko inni/ áby było dofyć ná wierze bez vczynekow. *SkarŻyw* 337.

Zwrot: »rzemięsto robić« (1): niech kázdy obaczy/ iákiechmy rzemięfło záczyłi/ y ná iákim ie wárftácie robimy *RejZwierc* 194v.

b. Wykonywać czynność wymagającą wysiłku, pracować (535) :

a. Pracować fizycznie (w tym: wykonywać rzemiosło, pracować na roli, pracować zarobkowo) (490) :
ZapWar 1511 nr 2096, [1526] nr 2454 [2 r.]; *ListRzeż* w. 30; A przeto kto chce bogáty być/ Oplwawfy rękze trzebác robić *BierEz* I2; Mrowká szrod látá robiá/ Zyto do iámy nošíłá: Ná žimę fie przyczyniájąc *BierEz* Mv, L2 [2 r.], Mv, O, Q2, R2; Od trzecié godziny/ aż do dziewiáté [*Maryja*] robila: od dziwiáté ['] godziny/ zafię na modlitwę fíła *OpecŻyw* 2v, 29, [34]v, 50v, 74v; Convenire, targowacz, naymovacz, robicz *BartBydg* 35b, 83b; Przydawa fie też odchodzenie [*tj. poronienie*] z wielkiego ruchania ciała, Iako gdi brzemienne/ albo barzo robiąc/ albo zbytnie fkacząc rułzaią fie. *FalZioł* V 31, V 2v, 37; Ciężka pracza iełt gdzie żadnego zifku niemasz á lžey robić gdzie iełt nadzieia zapłaty. *BielŻyw* 52; Vfy wielkie á miálfze, człowieka znamionuią fmiálego [...]/ kthory rad małorobi á wiele ije. *GlabGad* O7v; *BierRozm* 25; *March*³ V4v; *LibMal* 1543/74v, 1550/156v; [*Mówią apostołowie*:] chlebałmy nicžiego nigdi darmo nieiedli/ alełmy robili wnoczy y we dzie/ abyłmy komu ciełkości nieuczynili *SeklKat* X3v, G3v; *MurzNT* *Matth* 6/28, k. 111, *Luc* 12/27; *GliczKsiąż* G6v, G7, H4; *GroicPorz* h4v; *RejWiz* 2v; *Leop Ex* 20/9, *Ios* 24/13; KOwał ieden vbogi/ wedla kupcá miełzkał/ Robiác łobie był wesoł/ ni ocz fie nie trofkał. *RejFig* Ee3; *RejZwierc* 138; Then kthory kradł/ niechay iuż nie krádnie/ ále ráczey niechay robi/ prácuiąc rękoma coby było dobrego *BibRadz* *Eph* 4/28, *Ex* 35/2, *Deut* 5/13, II 12b *marg.*, *Luc* 13/14, 1.*Thess* 2/9, 2.*Thess* 3/12, 2.*Tim* 2/6; Pámiętay áby dzień fwięty fwięcił/ fześć dni będyełz robił/ fiodmy dzień Pána Bogá twego iełt *BielKron* 32, 29, 108v, 262, 318v, 463v; Ergastulum, Mieyfce w którym niewolniki zamykáją/ álbo pod ftrożą máyą aby tám vftáwicznie robili/ azwłázczá w ziemi gdzie sól/ ołów/ frebro/ złoto y ynłze krufzce kopáją. *Mącz* 107d; Lassus opere faciendo, Sprácował fie robiąc. *Mącz* 184d, 181a, 198c, 211b, 335a; *Górndworz* P3v; *HistRzym* 48v, 49, 50, 107; Stárość ftoi nád fzyią gorfza niż kát frogi/ Owa niewie co s łobą rzec ftarzec vbogi. Robić trudno bo wlytki síły iuż vftáią *HistLan* B, B; Poiedzielz záfię łobie s krogulałzkim do žniwá/ áno nadobnie žną/ dzieweczki łobie fpiewáią/ drudzy pokrzykawiáią/ fnopki w kopy znowu vkladáią/ áno im y miley y fporzey robić kiedy páná widzą. *RejZwierc* 109v, 158; *BielSpr* 2; *WujJud* 145; *WujJudConf* 144v; *BudBib* *Gen* 29/25, *Ex* 20/9, 4.*Esdr* 2/12, 16/46; A ponieważ to łam baczyłz iż to nie pożyteczna rzecz pártánią robić/

dołożył za raz a zbuduy co naprędzé/ a grunthownie/ wżrzył we trzy albo we cztery lathá/ że fye twóy nakład y praca nágrodzi. *Strum* H4, E4 [2 r.], F2, Mv [2 r.]; A wziawłzy [zaplatę] fzemrali ná gołpodarzá mówiąc/ Iż ci oftateczni iednę godzinę robili/ a równymi nam vczyniłeś ie cołmy nošili ciężar dnia y znoy. *BudNT Matth* 20/12, *Act* 20/35, *Eph* 4/28; A kmiecie co infzego są/ iedno wieczni niewolnicy/ z dziećmi y z czeladzią śwá? ázaż niedołyć ná nie/ że vřtawicznie robią/ ná káždy rok y Pánom czynífze y Plebanom dziešięciny dawáią? *ModrzBaz* 124, 34v, 37, 37v, [38], 123, 132; *Calag* 38b; A robiąc dzień cały/ zá dzienną pracą brał dwánaście pieniędzy *SkarŻyw* 106, 28, 35, 107, 141, 241 (13); a przeciwko gdzie Nida w Wiłłę wpada/ poczał się z woyskiem [*Spytko z Melsztyna*] obozem otoczywác y okopywác/ [...] y znać tám iż dobrze wał fypiąc robili *StryjKron* 587; *CzechEp* 83 [3 r.]; *KochMRot* A4v; Rozmáite prace [człowiek] znoši w tym wygnániu/ Robiąc do wieczorá wřtawłzy o świtaniu. *WisznTr* 32; Z lepřzym pożytkiem będzie gdy robi złoczyńca/ Niźliby go miecz zgładził/ albo fzubienicá. *BielSjem* 18, 20; *ArtKanc* M6v; *Calep* 230b, 371a; W Poniedziałek pierwłzy dzień robić/ a nie pić. *GostGosp* 160, 90, 94; *GrabowSet* G; *LatHar* 122 marg; Sąć fześć dni w ktorych ma być robiono *WujNT Luc* 13/14, *Matth* 20/12, *Ioann* 4/38, *Act* 18/3, 1.Thess 2/9, 2.Thess 3/8, 12, s. 718, 719 [2 r.]; Vřtawiamy/ ták chcąc mieć: áby w oboiéy Zupie/ ták w Wielickiéy iáko w Bochenkiéy tylko robili fześćdziešiat tych/ którzy łól wycináią *SarnStat* 379; Téż vřtawiamy: iż ci Stolnicy [tj. górnicy] máią robić vřtawicznie od świętego Marciná/ áż do Świętek *SarnStat* 379, 188, 200, 286, 379 [4 r.], 519 (14); [w antropomorficznym opisie wojen żurawi z Pigmejami] Tymże kłztałtem żorawie w niewoley robili/ A trzcinę z morzá w pęćech Pigmeom nošili. *KmitaSpit* C6, C6; *PowodPr* 74; *SkarKaz* 383b; *KlonFlis* C3; *KlonWor* 49.

robić co (63): *HistJóz* A3v; *GlabGad* L; *Leop Tob* 4/15; *OrzRozm* M4; Opus faciam ut defatiger, Będę nieco robił áż fie fpracuyę. *Mącz* 264d; *SienLek* 10; *RejPos* 227; *BielSat* C3v; NVż gdy przydzie ono gorące Láto/ ázaż nie rołkołz gdy ono wřzytko coš ná wiofnę robił kopał nadobnieć dořrzeie á poroľcie *RejZwierc* 109; Trzebá tedy przyzwyczáić się pocźciwem robotam: a to trzebá robić/ coby się ku pożywieniu przygodzić mogło. *ModrzBaz* 37; Vrzędnik ma to rżądnie z wieczorá rozrżądzić y Włodárzom rołkazác/ áby fwych robot dogładáli/ káždy w fwey wsi w ktorey rołkázuię/ ktora ma co robić. *GostGosp* 10; Gdy rzemiešlnik robi co w dworze/ Vrzędnik ma tego doyřrzeć/ áby robotá była lepřza niż nakład *GostGosp* 14; Vrzędnik ma tego ftrzedz co ná dworłką czeladź domowá przyřtoi/ áby tego ze wsi/ áni męřka áni bialá pęc/ nie robiłá. *GostGosp* 16, 10 [2 r.], 96, 106, 148. Cf »nic nie robić«, »robić rękoma«, »robotę robić«.

robić co [= wykonywác okrešlony zawód] (24): Thamze instrumentem kthorym yedlcza skordow myeczniczthwo robyacz wiczyagall klothky vřkrzynye vkráczywřchi bulawá. *LibMal* 1552/166v; W tym miešćie Impreforiá napierwey wymyřlił robić Ian Fauřtus/ Roku 1446. *BielKron* 284v; [Iuřtinus byđło páłł/ robił ciefielřtwo/ Wřzedł ná Cefářřtwo. *StryjGoniec* I3 (*Linde*), I3]. Cf »rzemiesłto robić«.

robić do czego (2): Ná oftátek nas [męřowie swe żony] máią/ za pracřki/ kuchářki/ Dobrze że nam nie kažá/ robić do grábářki. *BielSat* [I4]v [*idem*] *BielSjem* 14.

robić około kogo (1): ieflyby był [*Chryřtus*] w fobotę leczył ábo robił co rękámi fwemi około niego/ iáko to pořpolicie około chorych bywa/ řřad go mogli vczynić przeřtěpcá zakonu. *RejPos* 225.

robić około czego (8): [W znaku Panny] Dobrze iefth szyćpić/ fiac/ około [!] ziemie robić/ dzyeci zoftawiać/ w drogę iść/ kupować/ przedawać *Goski* *3v, *4; Vciekł potym do Włoch Niemrot álbo Sáturnus wzyawłzy fyna Kámelá s łobą/ záłożył miáfteczko Chámelá od fyna fwego gdzye dziś Rzym/ [...] á tám ludzi náuczyl robić około roley. *BielKron* 7v; *ModrzBaz* 110; *KlonŻal* D3; Iaciem was połłał żać to około czegoście wy nie robili: infzyć robili *WujNT Ioann* 4/38; á którzy około konopi nie robią/ od Dzięięćiny konopnéy máią bydź wolni. *SarnStat* 191. Cf »nic nie robić«.

robić (o)koło czego [= o produkcie, obiekcie] [w tym: kim (1)] (6): Gáláád zá Iordanem odpoczywał y Dan robił koło okrętow *Leop Iudic* 5/17; Gdy chłop lożny przydzie do miáfta á nie vrządzi fię álbo nierobi rzemiołá do trzeciego dnia/ táki przes vrząd mieyfki ma być poiman/ ktorem máią robić około grobley álbo przekopow. *UstPraw* D; *BibRadz Lev* 23/22; *Mącz* 116d; Roku 1575. był tu ieden Włoch w Wilnie/ ná imię Klaudyus: ktory robić pomagał około Cyboryum ołtarzá wielkiego Wileńfkiego v S. Ianá *SkarŻyw* 368, 62.

robić około czego [= o materiale, surowcu] (1): Ci ludzie kthorzy robią około Blaywafu/ wpadaią w chorobę ktorą zową ruczawka/ y w chorobę fwiętego walantego *FalZioł* III 36d.

robić u kogo (10): fchli do pana Woycziecha Boyenfkiego pulthori mylie od Gnyezną y Robili vnyego zgrofcha afch do s. Michala *LibMal* 1543/76v; wchudziczach Gośpodarzevi fwemv v kthorego robyel wawrzynczevi Margorzathą zoną vwyodl *LibMal* 1545/104, 1545/99, 1548/139 [2 r.]; *Leop Tob* 4/15; *BielSat* C2v; [Mówi Rut do swej teściowej Noemi:] imię mężowi v kthoregom robiłá dzifia (ieft) Bohaz. *BudBib Ruth* 2/19; *BielRozm* 18. Cf »ciężko robić«.

robić komu (7): Robił tedy Iozeff/ robila téz ij Maria paniám onego miafta [*Ipolis w Egipcie, gdzie święta rodzina przebywała w obawie przed Herodem*]/ bo fityz/ tkatz/ prząftz/ [...] nadobnie vmiała *OpecŻyw* 29; To mowi Pan/ Náklóńcie rámieniá wálzego/ y fitye wáfley/ á robćie Krolowi Bábilońfkie^{mu} *Leop Bar* 2/21, *Eccle* 4/8, *Bar* 2/22, 24; *RejPos* 281; Więżniow cztyry tyśiące rozmáitych było/ [...] Ktorzy w pęćiech chodzący/ robić im muśieli *KmitaSpit* C6.

robić na kogo, na co [= na utrzymanie kogo] (10): *RejRozpr* E2; *GliczKsiąż* G7; *BibRadz 3.Esdr* 4/22; *BielKron* 260; Na tego wy robićie [tu: na zbytek]/ ten was wdawa w długi/ Ten was z wiołek wyzuwa/ i obráca w fługi. *KochSat* B; A wiele kráin y krolefthw czo ná nie robią iáko zá dzień kmiotkowie *RejZwierc* 185, 183; *BudBib 2.Reg* 9/12; káždy ná fię pilniey y wierniey robi niźli ná drugiego. *SkarKaz* 383a; *RybWit* Cv.

robić na co [= aby coś pozyskać] (12): *SeklKat* G3; *GliczKsiąż* M2v; *RejWiz* 125v; Mnifzy [...] robią łobie ná żywność iáko ini ludzie. *BielKron* 462; Pátrzcie ná lilie y ná ine kwiatki polne/ iáko pięknie roftą/ á nie robią ná tho/ áni przędą. *RejPos* 217; *SkarŻyw* 504; Kmiotek tylko w Niedziele piwá trochę fkuśi/ Iuz ná to cały tydzień ciężko robić muśi. *BielRozm* 11; bo to rádźi przepijáią [synowie] co oycowie zbiorą: zwálzczą v zamożyftych. Bo mu lekko przyfzło/ iż ná to nie robił: lekko tež odbywa. *GostGosp* 38; Ieden bántiet ábo vcztá [*wyprawiona przez szlachcica*]/ mogłaby wielką gromádę poddánych áz iákmiarz do vmoru ogłodzonych/ ktorzy ná te zbytki robili/ ożywić. *PowodPr* 70; *SkarKaz* 552b. Cf »ciężko robić«, »ręкома robić«.

robić na co [= *wynajmując się na jakiś okres czasu*] (1): Chłopi, którzy ná dzień álbo ná tegodnie y ná godziny robią, y którzy przez świádecznych liftów przychodzą: niech nie będą chowáni w mieściéch pod winą cztérińście grzywien. *SarnStat* 519.

robić za kogo [= *jako kto*] (3): A kiedy iuż czás przydzie mego záwołánia/ Daż mi kwit poćiwego ná wżem záchowánia. Bych beśpiecznie wędrował do rzemieńlá fwego/ A tám okazał sztuki wárftátu fwoiego/ Aby mię w cech przyjęto/ bych zá miłtrzá robił *RejZwierc* 271v; Iuż cię wyzwolą/ y będą cię zá tem/ Názywác brátem. (*marg*) Frycz zá towarzysz robi. (–) *KlonFlis* H, G4v *marg*.

robić czym [= *jakim narzędziem*] (2): *HistAl* K3; przyczyná thego [*najmowania rzemieślników do wojska*] ielt/ dla zwyczáiu/ iż Kowal/ thákież Płátnerz/ álbo Słofarz/ cieńlá/ y ci wżyfcy którzy ciężkzim naczyniem robią/ zwyczáili lie ciężkie naczyńie podnosić *BielSpr* 2v.

robić czym [= *trudnić się przetwarzaniem czegoś, wykonywać coś z czegoś*] (6): Láádá oćiec Márefá/ y pothomftwo domu tych którzy robili lnem súbtylnem w domu Asbea. *BibRadz* 1.Par 4/21; [*Salomon prosił króla Hyra*] áby mu pośłał rzemieśniká/ ktoryby vmiał robić złotem á frebrem *BielKron* 77; Ahenarius faber. Kotlarz ten który miedzią robi. *Mącz* 4c; Lanarius, Knap/ rzemieśnik który welną robi. *Mącz* 183c, 183c, 303b.

robić gdzie (14): *WróbŻołt* 106/23; *LibMal* 1547/126v; *SeklKat* A4v; Zá tego tho Kfiążęciá [*Krzesomysła*] był ieden Háwerz imieniem Horimirz/ ktory wielkie fkárby w źemie nálazł/ tho ielt kruźce frebny y złoty/ á ftąd począł być hard pánu fwemu. Kfiążę obaczywży tho wżiał mu ony gory/ á sam ná nich fwym nakładem robił. *BielKron* 321v; *SienLek* 10; Podźcieřz do mnie wżyfcy namileyfzy robotnicy moi/ ktorzyfcie lie vpracowáli robiąc w tey winniczy moiey/ á ia łáfkáwie ochłodzę was. *RejPos* 60, 60, 250v; *RejZwierc* 41, 119v; Synu idź dzifia rob w winogárdzie mym. *BudNT Matth* 21/29; *WujNT Matth* 21/28, *Apoc* 18/17. Cf »robić rękoma«.

robić gdzie [= *być gdzieś zatrudnionym*] (2): powyedział yfz łamałch dworka yemu opyenyedzách tych gdi tamże robiel powiedziála *LibMal* 1544/81v, 1544/87v.

W połączeniach szeregowych (4):Kradną á greffá poddany/ gdi nieśprawiedliwie/ albo niepoboźnie przedaią/ kupuią/ placzą/ robyą/ flużą/ bierzą przelozonym fwoym albo ynym *SeklKat* L2v; Kthorzy [*więźniowie króla Kazimierza*] z więźnienia wyfzedfzy poczęli robić/ fiac/ orác/ kopác/ y gofpodárftwem żywności nábywác *BielKron* 371; *SkarŻyw* 399; *CiekPotr* 33.

W porównaniach (4): [Ty] Chámie rob [iáko] Chłop. *BielKron* 6, 260; *RejZwierc* 183; Otworz oczy duchowne/ o ślepoto polfka/ ná fprawę poboźną przodkow twoich/ ktorzy máło orzac/ y zgromadzaiąc/ ábo gofpodárując [...] Bogu y kościółowi á vbogim powinności fwe cáte oddawali [...] Teraz opák: robiemy gorzey niż bydło/ zbieramy/ záradzamy/ *per fas per nefas*, by iedno było *PowodPr* 25.

W przeciwstawieniach: »robić ... próżnować (4), leżeć, odpoczywać« (6): Czos też owy Byfkupowie Czynią/ maiác rozum wglowie. Gdy to świeczą profte bydło Zadny niemienie na fkrzydło. Iaky taky aczoz on krzyw Kazdi by rat był nazbyt żyw. Aby lezeć a nie robyć Iako tako powroza zbyć. Ale by fię wždy vznali A przytem radzy zořtali. *RejKup* Nv; multus est in opere, Vřtáwicznie robi/ nigdy nie próżnuye. *Mącz* 236a, 475c; *WujJud* 145v; [*Bóg chciał, by człowiek*] w fześć [dni] robił, w řiodmy odpoczywał. *ArtKanc* M6v; *RybGęřli* C2v.

bibl. W nawiązaniu do przypowieści o winnicy (4): Tedy iáko od początku [!] fwiátá/ áz do przyfcia fwego/ zázwdy wabił [Bóg] á námawiał kázdego wiernego/ obiecuiąc łáfkáwą á miłóściwą zaplátę/ ktoby iedno chciał iść robić á pracowác do tej winnice/ á záchowác fie w niej według woley iego. *RejPos* 59v, 59v; Iuż tu ielliś zołtał tym winarzem Páńfkim trzebá robić á kopác w tey winnicy fwięthey iego *RejZwierc* 41; Nie ftoy próżno: podź robić do winnice Páńfkiey. *KlonWor* 45.

Przysłowia: Słuchay co Duch Święty mowi. Iefli ktho nie robi/ niechay nie ye. *KrowObr* 140; A przetoż y Páweł święty Zborowi Thesálonickiemu to poftánowił/ iefliby kto robić niechciał/ áby też y nieiadł. *ModrzBaz* 37; Záiłte głos Boży poftánowił/ áby kázdy w pracy á w poćie chlebá pożywał: á ktoby nie robił/ áby też táki nie iadł. *ModrzBaz* 83, 13; Kto nie robi/ ten też niechay nie ie *WujNT* 719, 2. *Thes* 3/10, *Bbbbbbb* 3v. [*Ogólem 7 r.*]

Ták wyciąga fprawiedliwość Boża/ áby wedle roboty byłá zaplátá. Ieden robi więcey: będzie też miał więcey. ieden mniej: będzie też miał mniej. *SkarKaz* 549a.

Zwroty: »ciężko robić« [*w tym: u kogo (1), na co (1)*] (5): Osiel v ogrodniká był/ Gdzie wiele iadł máło robił: A iżby łobie polepfzył/ O przemianę Boga profił. Bog osłá w próźbie wysłuchał/ Do gárncarzá go w służbę dał: V ktorego ciężko robił/ Glinę cegłę zázwdy nofił. *BierEz* L2; *BartBydg* 235b; Ná Wśi/ máło ludzi cudnych/ dla grubych pokármow/ á ciężkiey prace. W mieścich/ Lud cudnieyfy/ iż rofkofzniey żywą/ á mniej/ álbo nieták ciężko robią. *SienLek* 30v; *BielRozm* 11; Ergastulum – Miełcze gdzie zwiázany sładzi cziefzko robic mułzieli, łamiacz kamien albo kručzcze kopiąc. *Calep* 371a.

»darmo (a. nadaremno), próżno (a. po próżnicy), wniwecz robić« = *laborare frustra Vulg, Calag; laborare in vacuum PolAnt* (5:3:1): Gdźye pan nye zbuduye domu/ nádaremno robyą ci/ ktorzy ij buduyą *KromRozm* III G2v; *LubPs* cc5v; *Leop Is* 65/23; ábowiem dni ludu moiego będą iáko dni drzewa/ á wybráni moi wżywác będą pracey rąk swoich długo trwáiacey. Nie będą więcey dármo robić/ áni więcey z átrwożeniem będą rodzić *BibRadz Is* 65/23; Lusisti omnem operam, Wniwecześ robił. *Mącz* 198c, 289c; *BudBib* 4. *Esdr* 16/46; *Calag* 500b; MOże kto ręką sławy doftác w boiu/ Może wymową/ y rzádem w pokoiu: Lecz iefli zoná mężá nieozdobi/ Mąż próżno robi. *KochPieś* 42.

»z najmu robić« (1): Mereor, Służę/ z naymu robię. *Mącz* 217d.

»nic nie robić« [*w tym: około czego (1)*] = *non laborare, nihil operari Vulg; negotiis vacuum esse Modrz [szyk zmienny]* (29): Osiel konia niegdy widział/ Bogosławionym go mnimiał: Iże w wielkiey hoyności był/ Cudnie chowan nic nie robił *BierEz* L2v, R2; PLautus poeta Comicłki Tullianow vczeń ten dla fstarołci wieku dał fie do piekarza aby żarna rękoma zázwdi obracał dla próżnowania. á gdi nic niemiał robić, komedie to iefł rozprawy obyczaiow ludzłkich fłkładał á przedawał. *BielŻyw* 120; A gdyfz to iáwnie widzimy/ iż Mnifzy nic nierobią iedno proznuiąc w klałftorzach fiedzą/ y dármo chleb iedzą *KrowObr* 140, 139v; *RejWiz* 161v; Ty żáluiefz bliufzczu/ około ktoregoś nic nierobił/ ániś vcźynił áby wzrołł *Leop Ion* 4/10, *Prov* 21/25; *RejZwierz* 117, 138; fiedm dni nie kwáfzony chleb ieść będzycie/ w ten czás nic nie robiąc/ okrom tego co ku iedłu zależy. *BielKron* 30, 29, 32, 262; *Mącz* 91b; To wśzytká fprawá/ á to wśzythká nádzyeiá/ nie robić nic dniá onego/ á do kołciołá vbrawfy fie á vpłtrzywfy fie idź *RejPos* 225v; A wźdy [mnisi] iedzą y piją więcey niż co robią/ Aby im nic nie robić w Klałftory fie łobia. *BielSat* C3v, B4v, C3v; *CzechRozm* 68v;

ModrzBaz 132; Ale kto wstáwicznie leży nád liczmany/ Tylko tego łucháiąc gdzie przedáyné łany:
Ten równie iáko pćzołá plałtry w vl włáda/ A drugi/ nic nie robiąc/ miód gotowy iada. *KochFr* 20;
BielSjem 25; *BielRozm* 14; *GostGosp* 162; Bołmy łyłzeli/ iż niektorzy miedzy wámi nieporządnie
fię łpráwuia; nic nie robiąc/ ále fię cudzemi łpráwámi niepotrzebnie báwiąc. *WujNT* 719, 2.*Thess*
3/11; Lycurgus Práwotworcá/ dáł práwá furowe Ná ludzi próznuiące; ná páchołki owe Co záwłze
chcá łmáczno ieść/ vbiorem fię zdobić/ Rołkołzámí fię báwić/ nigdy nic nie robić. *KlonWor* 44, 77.

»pilnie (a. z pilnością) robić« = *instare operi Vulg* (4): Iedney chwile rybitwowie/ Iuż byli zecknęli
łobie: Iże nic nie włowili/ Choćia ták pilnie robili *BierEz* 12v; [*Maryja*] Nigdy nieproznowała/ ale
albo fie nábożnie modliła/ albo s pilnością robiła *OpecŻyw* 3; *Leop Ex* 36/3; Vigere opus, Ochotnie
łwá robotę wieść/ pilnie robić. *Mącz* 508c.

»robić w pracy« (1): Bo widzifz iż gołpodarż dobry robi czáły rok w wielkiey prácy łwoiey/ iżeby
też łobie źimie odpoczywał/ á wżywał w rołkołzy oney pracy łwoiey. *RejZwierc* 136.

»[którq] ręká (a. obiema rękoma) robić« = *manu operari Murm* (10): *Murm* 58; Czemu nie ktozei
[!] ludzie bywaią oboiętni to iest ták iedną ręká robiá iako y drugá. *GlabGad* D4; Ci ktorzy wtory
Hierozolimłki Kościoł budowáli/ [...] iedną ręká robili/ á w drugiey miecz trzymáli *LatHar* 250; Nie
odmięniáć zwyczáiu: kto fie náuczý lewą ręká robić/ áby do końcá tálz robił. *SarnStat* 1306, 550
[3 r.], 1306 [3 r.]. [Cf **β**. *BielKom* E7v.]

»robić (swemi, własnemi) rękoma (rękami, ręká)« [w tym: co (6), na co (1), gdzie (1)] = *operari suis
manibus PolAnt, Vulg; propriis manibus laborare JanStat* [szyk zmienny] (23): *PatKaz III* 142v, 143;
czo pyrwey kradł pod przikricym nábożeńftwa/ byerząc zadufze łuczkie maiętnołci/ to iuż [*niech*]
niekradnie/ ale łuczkie wrociwłzi łwego wdziela potrzebuiącym á gdi niema/ niechai roby włánnimy
rękamy ábi był požiteczny nie iedno łam łobie ale y bliżnemu łwemu *SeklKat* X3v; Tegoć dobrá [*tj.
mądrołci*] nigdy rzemyęsnicy/ áni znáý áni mogá myeć/ gdy nye głowá/ ále rękámi á nogámi robyá.
GliczKsiąż H; Vbogiego/ łirotkę włpomagay czym moželz/ S tych dármó dánych dárow/ włzák ná
to nie orzelz. A był dobrze y orał y rękámi robił/ Rátuy chcełzli by twoy łtan Pan Bog náwłzem
zdobił. *RejWiz* 51; *BibRadz* 1.*Cor* 4/12; *BielKron* 261; *RejPos* 225; Tám [w *Nazarecie*] w pokoiu iuż
nieco będąc/ wychowywał [*Józef*] namilłze pácholátko [*małego Jezusa*] rękómá ná iego żywność z
miłá mátká robiąc *SkarŻyw* 244, 58, 245; Páweł S. robił rękómá/ áby nikogo nie obćiáżył. *WujNT*
Bbbbbbb3v, 1.*Cor* 4/12, s. 708, 1.*Thess* 4/11, *Eph* 4/28, s. 718, 719 (10); A Ciełli Górnému ná
mieyłcu tego/ który robi włánnimi rękámi ná górách/ ma byđz dano ná koždy tyđzién wiárdunk/
y żywność/ y odźienie *SarnStat* 380; [*Maryja*] Rękómá záwłze łwémi łwięteymi robiłá/ Y tym łiebie
łámę/ y łynaczká żywiłá. *SiebRozmyśl* G2.

»robotę(-y) robić« = *facere opera Vulg* [szyk zmienny] (10): *BierEz* A3v; Rozumu uyłokyego [*była
panna Maryja*] y uyelkyego ták yłz włzytkyey roboty nyeuyelzczey łyá robycz náuczýła *PatKaz II*
122v; *Leop Ex* 35/35; *BibRadz* I 313c *marg*; Przeto był wyrok Cefárlki/ zwłáłzczá Dyoklecyaná y
Máxencyufa/ áby dáley nie byli zábijáni Krzełciánie/ ále áby káždemu oko práwe było wyięto/ á
łewy łyłt przepalono/ á robili włzelkie roboty. *BielKron* 155; Spráwiedliwy Vrzędnik ma pátrzyć iáko
łobie dobry Kmiotek robi káżdá robotę *GostGosp* 20; Kmieć nie gorłzym ma łprzężáiem Pánu robić/

iedno ták iáko łobie: y nie mniey ma nábieteráć robotę káżdą Pánu robiáć/ iedno iáko nábietera **robiáć** fwą robotę. *GostGosp* 32, 76, 160; *WujNT* 719.

»rzemiosło(-a), rzemiosłem robić« = *artem exercere* *Modrz, JanStat; officium gerere* *JanStat* [szyk zmienny] (22:1): *GliczKsiąż* B4v; [*Przysięgamy*] iże Cech náłz wiernie á łpráwiedliwie rzędzić chcemy/ Rzemiełłá náłze łpráwnie robić *GroicPorz* g, f4v; *UstPraw* D; [*Turcy*] Kápláńłtwo wygubiá albo ná łmiech zółtháwiá ku żebrániu/ bo rozumieią iż ci robić nieumieią rzemiosł áni żádney połługi rycerskiej. *BielKron* 261v, 449; iáko to ná Rzeczypołpolitey należy/ áby w káżdym rzemieśle rzemieśnicy byli pewni y doświádczeni/ ktorziby rzemiosło fwoie robili *ModrzBaz* 91v, 6v, 46v, 107v; rzemiosło vmieć/ á rzemiosłem nie robić/ vbołtwá y głódu iełt przyczyná. *SkarŻyw* 26, Pán Iezus robił z Iozephem rzemiesło iego. *SkarŻyw* 244 *marg*, 244; *CzechEp* 65 [2 r.]; *GórnRozm* B2v, N2; *WujNT Act* 18 *arg*; [*Ustawiamy*] áby Miełczánie náłzy/ y włzyłkich poddánych náłzych/ ktorégokolwiek łtanu y záwołániá łá/ nie chowáli w miełciéich albo miáłteczkách łudzi tákowych/ ktorzyby nie mieli łłuzby doroczný/ albo rzemiełłá iákiégo nie robili/ łkádby żywnóć mieli *SarnStat* 920, 237 [2 r.]; *KlonFlis* A2v [2 r.]; *KlonWor* 50.

[»robić sobą« = *pracować fizycznie*: Robię łobá. Ego meo corpore laboro. *StatorGramm* Mv, Mv.]

»wespoł(ek) (a. spolnie) robić« = *collaborare* *Mącz, Calag* [szyk zmienny] (3): Zgodlywie żyć włtadle małżeńłkim/ ieden drugiego nie ószukać/ niezłorzeczić ieden drugiemu/ robić łpolnie á wiernie/ kazdy wedłuk łtanu łwego. *SeklKat* K2; *Collaboro*, Pomagam robić/ wespołek robię. *Mącz* 181a; *Calag* 351a.

[»robić wiatru« = *na próżno*: Vmárli/ płácey po łwemu niemáią łkonániu/ Bo ich pámięć/ podána iełt zápámiętániu/ Coż pomoże práca iemu/ On robi wiátru přetkiemu. *KmitaTreny* B4v.

»robić ciałem« cf **β**. »rozumem robić« *GórnDworz* G7v.]

Szeregi: »robić i ciągnáć« (1): Vrzędnik báczny/ ma też nie z mnieyłzą prácá tego doyżrzyć/ áby Kmiotká dołtátecznego/ robotniká dobrego/ dla złégo á vbogiego robotniká/ nie tárğáł. [...] Rowno máią robić y ciągnáć/ bo tym dołtátecznego łkázi/ á łotrá nie nápráwi. *GostGosp* 36.

»robić i (ani) czynić« [szyk 1:1] (2): *RejZwierc* 107; o ktorých [*łługach*] Páweł ł. napifáł: Słyzymy iż niektorzy miedzy wámi nierzádnie łie łpráwuiá/ ktorzy nic czynić niehcá áni robić/ ále to czynią czégo im nie poruczono. *WujJudConf* 145v.

»robić a (i) kopać« [szyk 2:1] (3): Bo Pan niehcze mieć robotnikow przonuiących w winnicy fwoiey/ ále coby robili y kopáli/ áż do wietzorá *KrowObr* 61; *RejZwierc* 41, 119v.

»(nie) robić, (abo, ani, et, i) pracowáć« [szyk 7:4] (11): Rádziły ręce z nogámi/ Co ten brzuch czyni nád námi: Nie prácuie nic áni robi/ Włzyłtki rzeczy łobie łobi. A záwždy leży w pokoiu/ Nie zna žimná áni znoiu. *BierEz* R2; *GliczKsiąż* E8; A z tąd poznáć możećie/ iáko nád wámi niewiáłty pánuią/ Izali nie ná nie robićie y prácuiećie? *BibRadz* 3.*Esdr* 4/22; *Mącz* 427a; Páná [*Chrystusa*] hczá podłtápić/ iełłize co będye robił ábo prácował [*uzdrawiájąc w sobotę*]/ iákoż ták połpolicie bywa okołó chorych/ á iełłi zgwałci łobotę. *RejPos* 227, 59v, 60; *Arbeiten*. Robić/ et pracowáć. *Laborare*. *Facere opus*. *Calag* 31a; *Laboro* – Pracuię, robię. *Calep* 574b, 387a, [731]b.

»proznować i nie robić« (1): A nákoniec [*bierzecie na urząd kapłański*] ludzi nietzyfite/ y tákowe ktorzy niewiedzą/ dla tzego ten vrząd przyjmują. Iedni dla tego/ áby proznowali/ y nierobili/ iedli/ pili/ y łotrowáli. *KrowObr* 124v.

»służyć i robić« (1): Tak tez o inych przelozonich mamy rozumieć w vczicielach/ gośpodarzach/ paniech/ y nnych/ nie naoko ale wiernie ym fluzić y robyć *SeklKat* H2.

W przen (3) : Vítá yedzą/ yęzyk mowi/ nogi chodzą/ ręce robyą/ bronyą/ y podawąyá nye tylko łobye/ ále y wífem inym członkom y wífyltkyemu cyáłu *KromRozm III* F7; Ządości theż porażią leniwego: bo nic niechciały ręce iego robić: Cály dzień żąda [!] á chce *Leop Prov* 21/25; *RejPos* 281.

Przen (5) : Izali wiefz rozbiegánia obłokow/ (y) cudá dołkonálego w náukách? [...] Robiłes (li) z nim [*Bogiem*] gdy rośpościerał niebiośá *BudBib Iob* 37/18; *RejRozpr* B4v; Tákże ty nędzny vbogi rybitwie światá tego/ chocia robifz całą noc á przez wífzytek czás márnego żywotá w ciemnościach obłędliwych twoich/ rućze [!] fieć twoię ná słowo Páńskie á ná święte obietnice iego *RejPos* 176.

robić około czego (1): Niechayże zginie wielkość kthorá iest próżno stworzoná/ á niechay zośtanie grono y moy łzczep około ktoregom z wielką pracą robił. *BibRadz 4.Esdr* 9/22.

Zwrot: »robić rzemiośło« (1): [...] robiąc s twych młodych lat iefzcze tho rzemiośło [*tj. walcząc z poganami*]/ Ktore cie [*Mikołaju Mielecki*] po wífem świcie ták dawno rozniośło *PaprPan* A4.

αα. *O zwierzętach* (17) : WOł miedzi inemi zwierzęty iest towarzyszyzny á przijazny/ tak iż ieden drugiego z ktorim w Iarzmie chodzi rycząc łzuka, á gdy ieden robiąc vftanie/ on drugi rycząc nad nim żałobę vkazuje *FalZioł* IV 5a; Mola Asinaria, Osłowy mlyn/ w którym osłowie robią *Mącz* 17d; Biga, Kára. Wós. Kolaśa/ w którey dwa koniá robią *Mącz* 25a, 25a, 229a, 236a, 323c; Wífzytek kón który iest wronéy śierści/ álbo gdy wífzytek rydzy/ álbo téż biały/ tákowéy śierści konie dobrze robić mogą. *SienLek* 186v; *KuczbKat* 300.

robić komu (1): á káżde stworzenie nie łobie robi/ nie łobie zbiera/ iedno wífzytko themu człowiekowi nędznemu. *RejPos* 222.

robić dla kogo [= *na utrzymanie kogo*] (1): *Et fic nos non nobis*. Ták nie dla fiebie w Iarzmie robią woły/ Nie łobie biedne miód zbierają pfczoły/ Nie łobie ptaśzek miłych dziatek rodzi/ Y owcá w wełnie nie dla fiebie chodzi *StryjKron* 279.

ααα. *O pszczołach* (6) : Przydawa fie częśtokroć iż wiele pczół czudzych prylatuje [!] domowe wyganiając, tak iż wiefniaci broniąc śwych, mułzą opce topić y zadławiać abi tak ony domowe dobrowolno robiły *MiechGlab* 77.

robić co (2): W robocie tak fie [*pszczoły*] łprawują: iż nie wífzythki iedną rzecz robią/ ale nie ktore kwiatki nośzą wążę zakładaią/ drugie materiją na wołk łprawują, drugie plałtri budują, drugie wody dodawają. *FalZioł* IV 27d. Cf »nic nie robić«.

Zwoty: »na miód robić« (2): Emeritae apes, Pfczoły które więcey ná miód nie robią. *Mącz* 218b, 138c.

»nic nie robić« (1): Fucus, genus apis sine aculeo, sed maior ape, Trąd to yeft/ rodzaj pfczół niedoskonálych/ które nie mayą żądłá á ná miód téż nyc nie robią. *Mącz* 138c.

»pilnie robić« (2): Pczołká też to máły kofzt/ iedno iey dác pniaczek/ Závždy też ten ná mistrzá pilnie robi żaczek. *RejWiz* 56; Mellificant apes erit magna copia mellis, Pilnie pńczoły robią będzie miedzno/ álbo miodowo. *Mqcz* 214a.

ββ. *Odrabiać pańszczyznę* (47) : *ZapWar* [1526] nr 2454; Vftáwiliłmy iż kmiecie náłzy y poddánych náłzych máią robić dzyeń wtydzień *UstPraw* F2v; *ModrzBaz* 122v; Vrzędnik ma závždy ludzie liczyć/ álbo namiestnik vrzędnikow/ gdy ná robotę wychodzą/ áby wiedział wiele ich w tegodniu nie robiło *GostGosp* 10, 12 [2 r.], 20, 28, 42 (11); tedy tákové tylko [*wsie, które płacą większy czynsz*] z przywileiów welelic lie máią: [...] á inné wsi [...] robić fą powinné. *SarnStat* 656, 655; *GrabPospR* M3v; Robi [*poddany*] dzień y noc/ y konny y pieszy/ Przedsię fię z tego chćiwy Pan nie ćielzy *KlonFlis* C4.

robić do czego [= *na czyją rzecz*] (2): [*LustrMaz* II 7, 50; (*nagl*) *Wieś Łank* [...] robi do Kossobud *LustrPom* 17; *LustrRus* I 121]. Cf »robić do dwora«.

robić z czego (3): Ktemu vftáwá, co dzień w tydzień kmieć winien robić z łanu *SarnStat* 283, *GrabPospR* M3v. Cf »panu robić«.

robić komu (15): Dżiesięcin nie płáćicie/ dobrá kościelne ná wielu mieścách łobie przywłázczaćie/ poddáne niemilósiernie łupicie/ robić im łobie/ y w Świętá/ á niektorzy w Niedzielę każećie. *WujJud* 209; wżákby to nie wielka byłá [*krzywda dla gospodarza*] boby fię iedno ieden tydzień ná cále láto/ z iedney włoki álbo części iedney przyżło temu gołpodarzowi robić/ á tymby fię dogodżilo temu z czyiego domu wybráncá wezmą *GrabPospR* M3v. Cf »panu robić«.

Zwroty: »robić do dwora« (2): Kmiećią vbogiego proznuiącego gdy záltanie Vrzędnik/ ma mu kázác robić do dworá *GostGosp* 30; *KlonWor* 77.

»dzień, za dzień robić« (2:1): A iż to niebo nie ma ktoby im obrácał/ To tu záfie rozumu będziełz znou mácał. Bo ieliby Anyeli/ nędzniefzyby byli/ By wżytko iáko chłopi/ ták zá dzyeń robili. *RejWiz* 148v; *RejZwierc* 65; Wiem tych wiele którzy powinne łwoie/ bráćią/ łtryie/ kupiwłzy od nich máietności/ zá chłopy iuż maią/ y dzień im robić kážą. *GórnRozm* I.

[»robić osobami, personami swemi«: [*We wsi Hoscza*] jest zagrodników drugich kilka, którzy nic nie dawają, chocia mają domki i ogrody swe, tylko robią w dworze 2 dni w tydzień osobami swemi *LustrRus* I 107; W tej wsi [*Chronow*] niemasz ludzi pocięgłych alias kmieci, tylko zagrodników kilka, którzy nic nie dawają, tylko robią tamże do folwarku, co im kážą, personami swemi. *LustrRus* I 121.] »robić na pańskie«: Gdyby tá wies Miáłtem byłá: [...] nierobiłaby ná Pańskie *HerbOdpow* Y5v.]

»panu robić« [*w tym: z czego* (1)] = *domino laborare* *Modrz*, *JanStat* (13): Káždy baczyć może że żywot kmiecy nie iest od niewolniczego rozny: do źemie á do pługá vftáwicźnie fą przywłázani: ná káždy dzień ábo łobie ábo Pánu robią. *ModrzBaz* 124; Kmieć ták lie ma ieden z drugim dogłędác z pilnościá/ żeby wżyfcy Pánu robili *GostGosp* 28, 30, 32 [2 r.], 34, 167; VStáwiamy/ y rozrządzamy: áby wżyfcy kmiecie wżyfłkich wsi náłzych Królewłkich [...] byli powinni pánóm łwym robić ieden dzień w tegodniu *SarnStat* 656, 655, 656 [2 r.]; *GrabPospR* M4 [2 r.].

»pilno robić« (1): [*Mówi chłop*:] Iż iuż dawno pánu służę/ dzień pilno robię/ nigdym niczego y nie zámiefzkał/ á wždym żadnego vrzędu nie wyłłużył. *RejZwierc* 65.

»potrzeby robić« (1): Kmiotkowie ty okoliczne potrzeby Pánu robić máią w Ieśieni/ Zimie/ y ná Wiofnę/ poki polna robotá nie zaydzie *GostGosp* 34.

»robotę robić« [szyk zmienny] (5): Wsi nowo nasiadłe, ktore jeno czynsz panom swoim płacą albo robotę robią, mają powinni być pobor tenże dać *Diar* 79; Vrzędnik y Włodarz bączny/ ma dobremu Kmiotkowi robotnikowi mniefszą robotę kazác robić/ á złemu wiefszą *GostGosp* 162, 10, 32, 162.

»sobą robić« [szyk zmienny] (3): *GostGosp* 28, 42; Bo Kmiotafzek vbogi/ vftáwnie do dworá: Robi fobą y bydłem áże do wieczorá. *KlonWor* 77; [Robią sobą w dworze osieckiem, co im kaza, dzień w tydzień. *LustrMaz* I 74, 65; Poddani w tej wsi nic nie płacą, ani czynszu ani dani, tylko robią do zamku tak sobą, jako i sprzężajem *LustrMaz* II 50, 7].

»na tłokę robić« (1): Vrzędnik/ woyth ffołtys/ pleban Stych káždy chce być nád nim [*chłopem*] pan Temu day gęś/ temu kokofz Zać więc fnimi máła rofkofz A przedfie ná tłokę robić Czáfem proflá czáfem chcá bić Spráwnie iá názwáli tłoką Bo tám czáfem y grzbiet fluká *RejRozpr* D4v.

Przen (1) :

Zwrot: »[komu] za dzień robić« (1): [Mówi pan do plebana:] Aleć tym trzebá zápieprzyć Wiarą wlfytkiego podeprzeć A to ifcie ná pieczy mieć Dobrowolnie wlfytko czynić Bo zać bogu zá dzień robić Dobrowolną chce fluzbę mieć *RejRozpr* B3v.

γγ. *Uprawiać ziemię; colere Modrz, JanStat, JanPrzyw; excolere JanStat* [co] (16) : [W znaku *Koziorozca*] Ro(b) winnicze/ ogrody: kopay. Dziedziczta rozdialay. *FalZioł* V 56; A iefli wiefcý włók zechcą robić niż cztérzy/ álbo przerzeczone cztérzy przedádzą/ naymą/ álbo dádzą ku robieniu: z tych máią dáć taką dziefiefciną fnopowá ná polu/ iáką inni kmiećie ich fláfiedzi zwykli płáćić. *SarnStat* 187, 187.

Zwroty: »robić własná robotá« = *colere laboribus JanStat* (2): A Wóytowie/ Sołtyfi z nowin przerzeczonych ze cztérých włók [...]/ któręby robili włafnémi robotámi/ [...] z káždéy włóki przerzeczonéy fześć grofzy płáćić máią *SarnStat* 187, 187.

»robić rolę« = *agrum colere Modrz, JanPrzyw; excolere agros JanStat* [szyk zmienny] (7): *ModrzBaz* 48; tak vftáwiamy: iż ten Miefczánin/ który w miefście z zóną/ z dziećmi y czeládzią miefzka/ á rolę fam álbo przez fwęgo Zagrodniká álbo oraczá robi [nie będzie płáćić poradlnego] *SarnStat* 893, 350, 351, 677 [2 r.], 892.

»ziemię robić« = *colere terram PolAnt, Modrz* [szyk zmienny] (3): A (ták) robić będziefz ziemie iego/ ty y fynowie twoi/ y niewolnicy twoi *BudBib* 2.Reg 9/10; w tych że domiech co y pirwey miefzkác będziećie/ też ziemię robić/ ztemiż zónámi miefzkác *ModrzBaz* 48, 48.

Przen (1) : Iám wás poflál żątz częgofcie nierobili anij fiali. *OpecŻyw* 50v.

β. *Pracować umysłowo* (7) :

robić na co (1): Miedzy infzym vćciwym á potrzebnym pracy á fprawy iákiefz zábáwieniem/ ktorym pofpolicie ludzie dobrzy zwykli z rozumu fwęgo á z náuki fwey pilny ná pożytek rzeczy pofpolitey robić/ [...] niemáfz záifte potrzebniefzego á dołożniefzego zábáwienia [...]/ iáko [*pisanie ksiąg*] *GliczKsiąż* A2.

robić o czym (1): *RejZwierc* 15v cf *W przen*.

Zwroty: »robić głową« = *fatigare a. occupare animum Cn* (2): Nie robyemy ciężko głową/ Ani ręką ani mową *BielKom E7v; GliczKsiąż H4*.

»rozumem robić« (3): śpanie dawa pośilenie, bo gdy śie duŝa rozumem robiąc vpraczuie w czuynoŝci tedi w śpaniu bierze odpoczynienie. *GlabGad Lv, K5v*; kto śie ryczerŝkiem rzemieŝtem pęta/ potrzebá aby thák wiele rozumem robił/ iáko y ciałem. *Górndworz G7v*.

W przen (1) : Bo ták mądrzy powiedáią/ iż to ieŝt ŝtáránie nalepŝe/ ktore teŝ wŝdy czálem iáką krotofilą bywa przeŝádzone. Bo by theŝ wŝytko głowá miáłá robić o wielkich/ o trudnych/ á o powaŝnych rzeczách/ á nigdyby śie czym wŝdy nie wcieŝyłá/ pewnieby trudno wytrwác mogłá. *RejZwierc 15v*.

γ. Podejmować trud ze względów religijnych, słuŝyć Bogu, starać się o swoje zbawienie (38) : *HistRzym 51*; Poznánie iż ś[wię]ćci robiąc do [nie]bá przyŝzli. *SkarŻyw A4 marg*; Tá cię łáłká iego [Boga] gdy z fercá dobry á Chrzeŝćiáńŝki żywot záczniefz/ ponieŝie: robić będziefz/ á pracey nie wczuiefz *SkarŻyw 4*; A rob nigdy nieprzeŝtáiąc/ áby ŝie budowánie zbáwienia twego záwŝdy podnoŝilo *SkarŻyw 32, A5, 3 [2 r.], 47, 537*; Ieŝliž Apoŝtoł vŝtáwicznie robił/ iáko nie będac pewien/ ieŝliŝeby do krefu dobieŝeć miáł: iákoŝ my grzeŝzni pewni być moŝemy łáłki y zbáwienia *WujNT 690*; Robotá náŝzá bez błogoŝłáwieńŝtwá Boŝego nieŝpora/ byŝ teŝ y cáłá noc robił. *WujNT Bbbbbbb3v*; Zapłátę Pan vkazał tym co robią. *SkarKaz 121b marg, 3b, 352a, 421a*.

robić około kogo, około czego (3): vŝyway á nie zákopyway dárow Boŝych: dał ci Pan Bog náukę/ wymowę/ więŝzjá ŝobie łáłkę v Páná Bogá z iednaŝ około duŝz krwiá iego odkupionych robiąc. *SkarŻyw 235, 528*. Cf »pospołu robić«.

robić komu (1): Lŝey będzie Turkom y Tátárom y wŝytkim Pogánom: bo nie vználi tey łáłki co my: [...] áni tákimi obietnicámi do czynienia cnot wŝzelkich náięci y zmowieni nie ŝá/ ták iáko my/ coŝmy ŝie robić Pánu obiecáli. *SkarKaz 312b*.

robić na co (4): ábyŝmy wiedzieli iáko mowi S. Ambroŝy: iŝz ŝie ŝwięci nierodzili z cnotámi/ ále na nie tákŝe robili: á złe ŝkłonnoŝci ŝwe pilnoŝciá y pracá z ŝiebie peŝli *SkarŻyw 121*; Pokazanoć to [chwałę królestwa niebieskiego]/ nie iżby iuŝ teraz [człowiek] miáł/ ále ŝeby ná to robił. *SkarKaz 123a*. Cf »ciężko robić«.

robić w czym (11): Proŝę teŝ y ciebie rodzony álbo prawdziwy towarzysŝu/ pomagay tym ktorzy ŝemną robili w Ewángeliey z Klimuntem y z drugimi pomocniki memi *Leop Philipp 4/3*; obaczyŝz z tych żywotow co ŝwięci przy wierze czynili/ á iáko w dobrych wczynkách y wpokucie robili. *SkarŻyw A4*; á tym czálem czyńmy ŝobie koronę męczeńŝką/ w ćierpliwoŝci S. robiąc: miłuyemy nieprzyiacioły náŝze *SkarŻyw 22*; Przypátrŝ ŝie namileyŝzy Chrzeŝćiáninie/ iáko oni [trzej królowie] powołánie ŝwoie wczćili/ y wziáwŝzy wiárę/ iáko wniefy robili *SkarŻyw 26*; Iedni mowili/ iŝz wiele w piŝmie dla Chryŝtuŝa/ piŝzac S. księgi/ robiłá [ręka św. Lucjana] *SkarŻyw 47*; Zył [św. Bonifacjuŝ] Biŝkupem lat 36. robił w kazániu miedzy pogáńŝtwem lat 40. *SkarŻyw 520, 26, 82; SkarKaz 519a [2 r.]*.

W połączeniach szeregowych (2): *RejAp 178*; On [św. Bernardyn] káŝdego doyrzał/ opátrzył/ ieŝć czynił/ plugáŝtwá wnoŝił/ káplány iednał/ grzebł/ y bez odpocznienia/ wednie y wnocy robił/ ćiefzył/ plákał/ ŝpiewał przy chorych *SkarŻyw 461*.

Zwroty: »ciężko [na co] robić« (2): Drogi fkarb/ drogo święci kupowali/ ná wielką zapłatę [!] ciężko robili. *SkarŻyw* 21, 22.

»pospołu robić [około czego]« (1): Nie wftydayże fię tedy świadectwá Páná nášzego/ áni mnie więźniá iego/ ále pospołu rob [collabora] około Ewángeliey *WujNT* 2.*Tim* 1/8.

»[czyją] robotę robić« (1): A iefliby przyşzedł Tymotheuż/ pátrzcie áby bez boiáźni mieszkał z wámi. bo Pánfką robotę robi [opus enim Domini operatur]/ iáko y ia. *WujNT* 1.*Cor* 16/10.

Szeregi: »robić i czynić« (1): poczynay robić y dobrze czynić/ á trway w wierze/ ábyś nie był wyrzucon iáko głupie páwny oley kupujące. *SkarŻyw* 279.

»pracować i (a) robić« (2): W ktorey łáſce powołánia nášzego/ y w wierze nam dáney/ ábyfmy pracowáli á robili/ y nie darmo iey (iáko Apoštoł mowi) bráli (*marg*) w Wierze pracować y robić winniſmy łá. (-) *SkarŻyw* 26.

Przen (1) :Y owłzem zakon Duchá Chryſtuſowego/ y miłości iego/ więcey dáleko robić/ niźli [!] on ftáry winien iest: poniewaſz do roboty/ ma więtşzą łáſki pomoc *SkarŻyw* 3.

2. Tworzyć coś; operari *Vulg*, *PolAnt*; laborare *HistAl* (111) :

robić co (1): Gładką główkę Pánienko maſz ſwoię ozdobić/ Nie day ſobie ná głowie tákich dziwow robić/ Ale kſztálną tkaneczkę niechci matká wdzieie/ Z rozey ábo fiiołkow wianeczek wwiie. *ZbylPrzyg* B3v.

a. Wyrabiać, produkować (95) :

a. Sporządzać przedmioty lub produkty użytkowe (79) : *HistAl* K3; *LibMal* 1551/164; Maią teſz Woiewodowie rzeczy rzemieſlnicze wftáwić/ po czemu máią być przedawáne: A wſzákſze ktoby ſobie dał robić nád zwyczaj/ ten niech płáci iáko fię z rzemieſlnikiem może wtárgowác. *UstPraw* A2; Thá (*Marg*) Wieſzá koſztowna. (-) od roku národzenia Kryſtuſá záložona 1277. wftáwicſnie robiąc przez dwádzieſciá y ósm lat ledwie dokonána *BielKron* 284; To teſz miéy ná báczności kiedy będziefz miał Groblą zmáwiác z robotniki/ álbo iákóſkolwiek byś robić chciał/ Kárami álbo ludźmi: pámiętay ábyś zoſtáwił przed Groblą Próg *Strum* E3v; *ZapKoſcier* 1588/77.

robić co (61): Reticularius, eyn haubenſtricker Co czepe roby. *Murm* 184; *BartBydg* 131b; zeznawa yſch Anna ſzlyoſſarza kthori Ruſſnyczą Roby na Waliſchewye malzonka Naprawvye [*tj. przywołuje*] dzyewkam mąze czaramy *LibMal* 1552/172, 1551/159; DA ktho do Kráwcá robić ſuknię/ á przytráfi ſye iż złódziey vkrádnie ſukno/ y będzie poiman s ſuknem/ ktho ma fołdrowác ná złódzieia/ Kráwiec czyli Pan onego ſukná/ álbo przeciw komu ma pan czynić? *GroicPorz* ee2v; *Leop Ex* 36/1; *UstPraw* E; *RejZwierz* 47v; *BibRadz Ex* 5/16, *Act* 19/24; [*W znaku Ryb*] Dobrze krew puſzczać/ [...] pyeniádze odmieniać z welną ſie obierać/ młyny robić/ piwo y roboty wodne *Goski* *4v; Tám [*w Memingen*] płotná cienkie rozmaíte robią *BielKron* 286v, 9v, 280, 286v; *Mqcz* 31b; Powiem wam/ Goſpodarze/ co tego nie wiecie/ Trudno krom Goſpodyniey wam robić Gomołki/ Ale záfię mieć trzeba w groźie ſwe Páchołki. *Prot* C4; *SienLek* 194; Doſyć ná tym/ iż iáko dobry żołnierz vmie kowalewi roſkázác/ iákim kftátem ten teſak/ y iáko dobry ma być/ ktory robić dáie *GórnDworz* E5v, E5v; *KochList* 2; Bo iefli onego ſłuſznie papiernikiem zowiemy/ kto papier robi á czemu teſz onego offiarnikiem nie nazwać/ kto offiary ſprawował? *BudBib* b4, 1.*Reg* 8/12, 4.*Reg* 12/13, *Is* 44/12; *Strum* C3v; *CzechRozm* 7; Bogi pogáńfkie ze ſrébrá ze złotá Nic nie łá/ iedno

ludzkich rąk robotá. Vítá ich niemé/ oczy nie pátrzáiá/ Vízny nie fłyfzá/ nozdrá tchu nie máiá. Boday ták y cí/ kórzny ie roblili/ A owlzem/ co w nich vfność położyli. *KochPs* 198; Pátrzná wyfoká mądrosć Boská: Piotrá obrá z rybołowítwá/ á Páwla z tych co namioty robiá. *SkarŻyw* 595; *KlonŻal* D3; Od powiedział PPodskarbi inSenatu odwu Poimanych przyktorych signa naleziono. ze monetę robili fałszywą pyptał coby znimi czynic *ActReg* 25; Anularius – Ten ktori robi pierfzczenie. *Calep* 78b, 122b, 604a, 958b, 988b, 1011b; Cegłę gdy palá/ gonty kiedy robiá/ máiá to ták w ftofy wkładác: Cegłę tyfiácámi/ Gonty kopámi *GostGosp* 162, 82, 90 [2 r.]; *WujNT Act* 18/3, 19/24, s. 479; A ktoby fie tego ważyć chćiá/ wężfzé álbo krótfzé [sukna] robić/ álbo przedawác/ temu máiá bydf bráné oné fukná *SarnStat* 280; KTórzy to Woiewodowie/ iáko/ y ná iáká formę ma kto co robić/ y iáko drogo kóry rzemiefłnik ma kórá robotę wypuścíc od rąk/ ózfácowác máiá. *SarnStat* 287; *GrabPospR* L; Z tych rozmáitych ladrow ten trzos vrobiono: Y frámzá okofo ftron cudnie ozdobiono. Robiá go Lauerna przemyfłna Bogini *KlonWor* **v; [iż za nieboszczyka sfławnej pamieci p. Jana z Thenczina [...] poczáł z ojcem swym robić towary lesne *LustrRus* I 53]. *Cf robić co do czego; z czego; komu.*

robić co [= z jakiego surowca] (1): Złothnik gdy komu złoto álbo frebro robi/ tedy iemu dobrze iż pieniádze bierze/ á owemu teź dobrze iż złoto álbo frebro do domu odniefie. *RejZwierc* 94v.

robić co do czego (1): Aż potym gdy Pan raczył z miłofierdzya Boftwá fwego/ Wyyác lud fwoy z nyewoley á z brzemiená ták froygyego/ Ktore ná grzbyeciech fwoich tám vftáwicznie nofili/ A rękámi fwoyemi cegły do murow robili. *LubPs* S4v.

robić z czego [w tym: co z czego (7)] (9): *LibLeg* 11/138v; *GliczKsiqż* H2v; Dayćie robić miecze z lemiefzow wáfłzych *BibRadz Ioel* 3/10; W tey Vlmie bárchan z báwełny robiá rozmáithym dziáłem *BielKron* 287v; Iefzczeńie nie tho miłtrz czo robi z nowego/ Więtfzy co dobre vczyni ze złego. *RejZwierc* 214; *ModrzBaz* 103; [*Gospodarz*] Zboże sfwieże y gotowe ma mieć záwždy: [...] A nie ma leżeć dłufo młocone zboże ná fłody: bo fporzey robić z sfwieżego zboża fłody. *GostGosp* 136, 164; Ia/ ktorego Bog fławá y páńftwem ozdobił/ Pomnié iże moy óciec z gliny gárnce robił. *SzarzRyt* D3.

robić komu [w tym: co komu (4)] (7): Robyell yey thefz then szliofárczik drugi klyuczik mali *LibMal* 1551/164, 1554/188v; [*Przysięgamy mistrzów doglądác*] áby wlfytkim pofpolicie/ iáko Bogátemu táko vbogiemu iednáko á poboźnie robiono y przedawano *GriocPorz* g; *RejZwierc* 94v; Po modlitwie fzfły do roboty/ káźda do fwey/ ábo fobie fzfáty/ abo innym robiác. *SkarŻyw* 141; Atenenfowie záś/ ktorzy nauk wyzwolonych w Greciey bieğłofciá sfłynęli/ Mineruę chwálili. Grekowie drudzy ná Samos wyfpie Iunonę/ [...] w Lemnie Wolkaná chromego/ wlfytkich Bogow zmyflonego kowalá/ korym zbroie przeciw obrzymom/ á Eneafowi przeciw Turnofowi robił. *StryjKron* 145; *WujNT Act* 9/39.

robić na co [= produkowác cof przeznaczonego na cof] (1): A przeto ocyec káźdy nyechay fie ftára zá młodu/ áby fyn yego do vczonych ludzi był przykazan/ á nye do rzemyefłnikow/ gdy lepiey żeby go człowyeká doftáł ludziom do wlfytkyego cyálá godnego/ á nye tylko do fámych nog yáko fsewcy/ kthorzy yedno ná nogi robyá. *GliczKsiqż* H4v.

robić na co [= umawiając się na zapłatę liczoná od czego] (3): Abowiém kiedy óni ná Pręty [tj. jednostki miary powierzchni]/ tedy nic nie dba/ ledá kędy ziemię rofypuie [...] Ale ktoby nie rozumiał/ niechay robi ná fztuki *Strum* F3, N4.

[*robić na co* [= *dla kogo*]: Ktemu pozwaląmÿ ÿm [...] Salietre na mÿaſto robicz dla potrzebÿ ÿ obronÿ mieÿſczkieÿ. *MetrKor* 129/129.]

robić na czym [= *wykonywać rzemiosło przetwarzania czegoś*] (1): A ták polli mi teraz człowieká zmyſlne⁸⁰ coby vmiał robić ná złoćie y ná ſrebrze/ ná miedzi *BudBib* 2.Par 2/7.

Przen (4) :

robić co (3): *BudBib* Is 44/12; iż iefli/ on [Bóg] zákládał fundáméntá źiemie/ y niebiołá ręką ſwą robił/ tedy iuż przedtym był *CzechRozm* 35v; [*przenoſnia dotyczy przekładu utworu na język polski*] Száty drogié koſztowné, y tákíé, iákíé od żadnégo przed tym nie były dziané: y którym ſie wſzyſcy, co poſtronnych robót ſwiadomi, dziwowác muſzą y dziwuia, nie bez ſławy Polſkiéy. Iedno záś bywſzy w Polſcze, á Polſkich ſzat nie wÿywác y po Polſku nieumieć: álbo wiéc cudzoziemſkie vbiory robić, á polſkich zániedbác, iáko nie grzeczy, ták y nieprzyſtoi. *GoſtCast* 5.

robić z czego (1): Bo iefli w łobie obaczy gniew roſthropne á ſłuſznie vpomiárkowane ciało/ iuż go ſnádnie vſkromić moſe onemi miotłami duſznemi co s cnoty á s powſciągłiwoſci robia. *RejZwierc* 73.

β. *Budowác* (7) : *BielKron* 270v, 273; Raz gdy budowáli brácia/ vkazał ſię ſzátan S. Benedictowi mowiać: idę do bráćiey pomagác im robić. *SkarŻyw* 251.

robić co (5): Ten teſ rozmáite rzemieſniki przywiódł z Greciey/ kthorzy koſćioły koſztownie á ozdobbnie w Kijowie robili. *BielKron* 344; dayſe iuż rázem robić wſzyſtko weſpół/ to iefł ſćiańy w Izbie i Policzki [*tj. boczne belki w grobli*] *Strum* L3, I4v. [*Cf teſ 3.* »robić jako bydłem« *BielKron* 391v]. *Cf robić co za co.*

robić co za co [= *za wynagrodzeniem*] (1): A ták zá mále pieniądze ludziom zboſa po troſze przedawano/ przez zły czás ie chcęcy záchowác/ á ktorzy pieniędzy nie mieli/ tym nowym oddác poſyczano/ álbo odrobić. A thák robili zá zboſe zamki/ mury/ groble/ przekopy wodzie/ y rozmáite inne roboty co roſkazano. *BielKron* 375.

γ. *Tworzyć kopiác, wykopywác, wykonywác roboty ziemne* [*co*] (9) : A w ten czás ow przekop pámięci godny robiono około Kázimierzá Krácowſkiego/ w ktory poł Wilſy wpuſzczono/ á po nim pláwiono ſól y drwá ná doł. *BielKron* 375; A iefliby miał budowác Sadzáwki pod Stáwem/ Dayſe ie robić bliſko kónca Grobléy/ ná twárdéy źiemie *Strum* N3v, D2, D4v [2 r.], E3v, G4v.

Zwrot: »robić robotę« (1): A ták kiedy ſye przyda robić robotę [*tu: groblę*] Dwu łoktową/ ná wzwyſz/ Základ y Zawierkę/ [*wykonaj*] iákóm piſał [*wyżej*]. *Strum* D4v.

Szereg: »ſuć albo robić« (1): Y ták z Robotniki czyn zmwowę/ ábyć piérwéy vkazał Grundfeſt/ niſli pocznie ſuć Groblą álbo robić/ abowiém ná tym ſiła náleſy. *Strum* E3.

b. *Powodowác, ſprawiać, wywoływác* (14) :

robić co (4): *RejZwierc* 113v; Mieycieſz ná ſławie doſyc ktorą oni [*walczący z poganami*] robia/ Chociaſ was w tych potrzebach nie miewiaią s łobą *PaprPan* B4; *PaprUp* K3; Niezgodá to robi roſtyrki domowe *Phil* O.

robić na co [= *zasługiwác, „zarabiać” na coſ*] (1): Lepyey tedy by to było gdyby go [*ojciec syna*] młodo oſenił/ niſeliby mu byegác zá byálemi głowámi dopuſcił/ s kthorychby ſie káſił y ná gnyew Boſy robił. *GliczKſiáſz* P4.

Przen (9) :

robić na co (1): Aż do tego przydzie/ kiedy już białogłowa łałona ná oko to wżrzy/ że on iey miły niemogąc dłużey okrucieństwá wytrwác/ chce wśzytko dáć we dyabły: dopiro oná miłość zbythnią pokázowác/ dopiero wolá wśzytkę wypełnić/ y tho co rofkaże wczynić będzie chciała/ áby ono żniwo/ ná ktore miłość robiła (gdy już człowiek poniekąd oziębnie) tym mnief wdzięczne było/ y człowiek iey nie ták wiele był zá to powinien. *GórnDworz* Dd4v.

robić z kim, z czym [= *współdziałać*] (7): *SkarŻyw* 544; Poniżác fię bárzo mamy/ gdy co dobrego w łobie czuiem/ nic łobie nie przypifuiąc áni síle fwey/ iedno łálce Bożey ktora z námi robi. *SkarKaz* 352a. Cf »pospołu robić«.

Zwroty: »na głowę robić« = *zabijać, unicestwiać* (1): Iák wdzięcznie kwiat różány wśchod łóńcá rozbija/ Y gdy w Ocean wchodzi/ lífteczki záwija/ Ták twa łálká/ człowieká/ tu ná świećie zdobi/ A w niwecz gniew obraca/ y ná głowę robi. *GrabowSet* Ev.

»pospołu (a. spólnie, a. społ, a. społecznie) [z *kim, z czym*] robić« = *współdziałać* (5): Pošli Pánie mądrość z niebios S. twoich/ y z łtolice wielmożności twoiey: áby zemną byłá/ y łpołecznie zemną robiła: ábym wiedział/ co fię tobie podoba. *LatHar* +3; Stąd fię wczymy/ iż człowiek może poświęćić łam łiebie/ dobrá wolá fwoię/ łpoł robiąc z łálką Bożą. *WujNT* 822; Wolność ludzka połpołu z łálką Bożą robi. *WujNT* Ccccc4, 530, *Iac* 2/22.

3. *Posługiwać się, stosować, używać, wykorzystywać; facere PolAnt; laborare Modrz* (61) :

robić kim [= *posyłać, zmuszać do pracy*] (12): Zbieg wśzeláki ktoryby do miáltá przyzedł ma być poiman/ ktorym mogá robić *UstPraw* F4; Zákazał też záfię Pan Bog wiele rzeczy ludu Izraélfkiemu. Napirwey áby łlug nie obciázáli wielkimi pracámi/ á ieflić łie przeda zá pieniądze twoy brát/ nie rob nim iáko niewolnikiem/ ále iáko naiemnikiem *BielKron* 36; *RejZwierc* 66v, 248; Kmiotkiem łprzężáiem [*lege: z sprzężajem*]/ w Iešieni á Zimie ma Pan álbo Vrzędnik nawięcey robić *GostGosp* 38, 10, 96; *GrabPosR* M3v. Cf »robić jako bydłem«.

robić czym (54): gdy by pierze Drozdowe z prawe^{go} łkrzidła połrrod domu zawiefił na nici cżyrwoney, ktorá by iefzcze nicz nie robiono/ thedy w onym domu żadny nie będzie mogł łpać. *FalZioł* IV 25d; Magnefia iefł kamień czarny/ á cześthokroć niem robiá Hutniczy w hutach. *FalZioł* IV 56b; *RejWiz* 150; *Mącz* 498a; *GórnDworz* Hh; Y żelázo chocia y rzecz mocna/ ktorym nie pomiernie robiá/ pewnie y tego nie długo będzie. *RejZwierc* 156v, 156v; *BielSpr* 2v; Y [*Samson*] rzekł kniey [*Dalili*]/ iefliby mię wiązác zwiázano drotowemi połtronkámi nowemi/ ktoremi nie robiono/ tedy zemdleię/ y będę iáko ieden człowiek. *BudBib Iudic* 16/11; *ModrzBaz* 34; *SkarJedn* A5v; *GostGosp* 28, 76; zdrády y fałfze y ofzúkánia/ wywody Philozophíkie/ y łmyłłow á rozumu ludzkiego łpráwy/ tym oni [*heretycy*] robiá. *SkarKaz* 242a; *GoslCast* 25; Ktorzy [*złodzieje*] gdy chytrze krádná/ zowiá ie SKRYTYMI: A ci robiá łztukámi ták známienitymi/ Ze fię by też namędrfzy nie domyšli ná nie *KlonWor* 8, 53; [Chłop iednym Wołem robi. *StatorGramm* N4v; *BielawMyśl* D (*Linde*)]. Cf *robić o kim czym; Zwroty; W przen.*

robić o kim czym (1): Gdybym ia chciał o tobie robić podeyżrzeniem, Zeš onegda z kościołá porwał kielych złoty, choćbyš ty dobrze nigdy niebył winien tego, A mnie fię tak zwidziáło o tobie rozumieć, Iáko mi tego zbronifz bym ták nie pomysłał? *CiekPotr* 7.

Zwroty: »bydłem robić« (3): Iumentum. [...] Kluśye/ álbo wífelkye bydło ktorym robyą. *Murm* 37; *KuczKat* 300; A tego bydła co nim táki robi/ Dwornik/ Pálterz/ Włodarz ma doyrzeć *GostGosp* 76.

»robić [*kim*] jako (a. gorzej niż) bydłem, dobytkiem« [szyk zmienny] (2:1): [*Krzyżacy*] w niewola profy lud bráli/ á robili mury/ przekopy iáko dobytkiem. *BielKron* 391v, 346; to w Polfcze wzyfcy iákmiarz proznuiać/ iedno trochą vbogiego gburftwá gorzey niż bydłem robiąc/ iednak w doftátkách wfelákíey żywności ták opływaią/ iz [...] *PowodPr* 18.

»ewazyjami robić« = *odpierać zarzuty, oskarżenia* (2): Poftępek práwny przed dekrétem ná dwoię fie dzieli: bo teraz naprzód Ewaziámi robią: potym do defenfiiéy *rei principalis* przychodzą. *SarnStat* 777, 758.

»koniem robić« [szyk zmienny] (3): My w tákowej rzeczy fkázuiem Marćinowi koniá chowác/ nierobiąc gim do dwu niedzyel *UstPraw* 12v; *SienLek* 168v; Boś tu przecię brácie w tym pokazał niecnotę; Ześ cudzym koniem robił/ vkradłeś robotę. *KlonWor* 4; [*StatorGramm* E3].

»młotem robić« [szyk zmienny] (3): ábowiem iáko kowal/ chocia w czym innym fłáby/ tedy rękę/ dla onego zwyczáiu iz robi młotem/ duźszą/ y czerftwieyźszą nierowno ma niż drugi człowiek *GórnDworz* K2v; *KochFr* 17; *Malleator* – Ten ktori młoten [!] robi. *Calep* 631b.

»ogniem, przez ogień robić« [szyk zmienny] (11:1): *FalZioł* V 51; [*W znaku Barana*] Dobrze ieft w drogę iść y na kupiectwo/ nową fzałę oblec/ pofty fłác/ kruzec zlewac/ ogniem robić *Goski* *2v, *3 [3 r.], *3v [3 r.], *4 [2 r.], *4v; Wiele ieft tákich rzemiofł/ ktore ludźmi fzałą/ Zwłáfczáz co ogniem robią/ Alchimiją palą. *BielSat* Cv.

W przen (1) :

Zwrot: »robić ciemnym ruszem« = *oszukiwać* (1): A przecię fię źli ludzie złodzieyftwá nie lifzą. Przecię tyka cudzego/ robi ciemnym ruszem: Choć nie ieden v prági zoftánie Máłkuřem [*tj. obetną mu ucho*] *KlonWor* 37.

Przen (2) :

Zwrot: »robić [*kim, czym*] jako karwem« [szyk zmienny] (2): *RejPos* 27; A nie dba żadny áby fie o to ftárał/ áby temu žiwotowi w czym folgował/ áby mu fie przedłużył. Iedno iáko iákim kárwem álbo grubym ofłem ták im wftáwicznie robi/ á przedfię chce áby długo żyw był. *RejZwierc* 157.

a. *O pieniądzech: obracać pieniędzmi, inwestować; operari* *PolAnt, Vulg* (5) : *KlonWor* 77 *cf* niżej.

robić czym (4): Iednemu dał [*pan*] pięć tálentow/ drugiemu dwa/ trzeciemu ieden/ káždemu wedle godności iego/ y wnet odiechał precz. Potym fzedłzy on kthory był wźiał pięć talentow/ robił imi/ y zyłkał drugie pięć talentow. *BibRadz Matth* 25/16; *WujNT Matth* 25/16. *Cf* *Zwrot*.

Zwrot: »pieniędzmi, groszem robić« (1:1): [*Mówi Piotr Mytnik do swego sługi:*] Bo chcę ábyś mię do Hieruzálem záwiofł/ y tám mię przedař ktoremu Chrześciáninowi/ y tymi pieniędzmi robić y zyłkować będziefz. *SkarŻyw* 98; Groszem iefli nie robifz/ zyłku nie vgonifz: Gdy nań trawifz/ nie robiąc/ iściznę vronifz. *KlonWor* 77; [*áby miał prawdziwą wolą y poftánowienie/ pieniędzmi robić/ pierwey niż ich pożyczca ŚmigLichwa* 29, 29, 60].

Przen [*czym*] (1) : Ten ma dáry Boże/ ktory imi [*talentami*] robi y rozmnaża ie ku czći Pánu Bogu. *WujNT* 108.

4. *Poruszać, też: wprawiać w ruch; laborare Vulg [czym] (14) : [W opowieściach mitycznych czytamy] Iáko tu Obrzymowie po śwíátu buiáli/ A iáko też Hárpije zá nimi latály. Iáko Atlás śwą mocą wżytym niebem robił/ Iáko Herkules Hidrę álbo Smoki pobíł. RejWiz 82; Quadremis – Skata lodz, w ktori czterzerna [!] rzedoma robia. Calep 883a.*

Zwroty: [»piersiami, wnątrzym robić« = ciężko oddychać: To [tj. dychawicę] poznać gdy koń bárzo ciężko á ciężto dyłzy/ á wnątrzym bárzo y ciężto robi. Cresc 1571 535 (Linde); á mówiąc z strony zdrowiá ociężał [obżerca], osłabiał, moc do pracéy [...] vtrácił: nie kona, á ząwždy pierśiami robi OczkoPrzymiot 23.]

»szablą robić« (1): Co mam oyce wśpomináć? Ktorych ípólnéy chęci/ Lubo Belloná ízablą robi lubo święci/ Wżytek ten śwíát północny dobrze íeft śwíadomy KochEpitCat A3v.

»wiosły(-ami) (a. wiosłem), pojazdami robić« = laborare in remigando Vulg [szyk zmienny] (8:1): Leop Ez 27/8; Potym wżyfcy rzućili íe w nawach ktore wiosły robili ná Krześcíjány BielKron 459v; Portisculus. Stáršzy nád żeglowniki/ którzi wiosłami robią Mqcz 313b; Transtra, Náwy álbo przętry ná ktorých íiedzą żeglarze wiosły robiąc. Mqcz 462d, 351d; Prot C4v; Interscaltium – Szerzą od kołka do kołka, wktorei poiazdami robią. Calep 544b; Gdy íe morze wzburzy/ y nawálność wielka przypádnie/ á okręt ná morzu cáły/ tedy y ízyper/ y robotnicy co wiosłem robią/ y cí co płyną/ wżyfcy pilnie tego ítrzędz máią/ by [...] OrzJan 68; WujNT Mar 6/48.

»wiosły robić« = poruszać się za pomocą wiosel (1): A ták z rofkazánia Hetmáńńkiego/ byli wżyfcy pogotowiu: przyśzli podeń [pod miasto Pannaniorum] w máłych łódziach bo wielkie nie mogły przyśtąpić/ íedno ty kthore wiosły robią. BielKron 460v.

5. *O winie: fermentować; fervere Cn (1) : Tákte też y Seneká dał włáfne podobieństwu o opilcy: Íż iáko wino/ albo mocne pićie/ poki robi/ wżytko co w íobie cudzego ma wyrzucić/ á íelli mu oddechu nie zośtáwíř/ tedy y ítátek namocnieyřzy rozwáli. WerGośc 260.*

6. *Fraza: »na którą [godzinę] robić« (bezpodmiotowo) = zaczął się odcinek czasowy kolejnej godziny (1) : Iáko gdy vderzy Zegar cztery godziny/ íuż ná piątą mierzy. Y íuż mówią/ o piątey/ bo ná piątą robi KlonWor 80.*

***** Bez wystarczającego kontekstu (1) : ć (Tak) ćichy/ pić/ bić/ robić/ nić MurzOrt Bv.**

Synonimy: 1. czynić, działać; b. pracować, trudzić się; 2. czynić, tworzyć; 3. używać; 4. poruszać, ruszać.

Formacje współrdzenne: dorobić, dorobić się, narobić, narobić się, odrobić, porobić, przerobić, przerobić się, przyrobić, spółrobić, urobić, urobić się, wrobić, wyrobić, zarobić, zrobić, zrobić się; rabić, dorabiać się, narabiać, odrabiać, porabiać, przerabiać, przerabiać się, przyrabiać, rozrabiać, urabiać, wyrabiać, zarabiać, zarabiać się.

Cf ROBIĄCY, ROBIENIE, ROBIONY, ROBOTOWAĆ